

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2018/2019-36)

2 NİSAN DÜNYA OTİZM FARKINDALIK GÜNÜ

Otizm Spektrum Bozukluğu “sosyal iletişim ve etkileşimdeki kalıcı yetersizlikler, sınırlı/yinelenen davranış örüntüleri, aynılıkta ısrarcılık, rutinlere bağlılık ve duyuşsal uyaranlara aşırı duyarlılık ya da duyarsızlıkla kendini gösteren ve belirtileri yoğun olarak 24 ay ve sonrasında ortaya çıkan bir gelişimsel yetersizlik” olarak tanımlanmaktadır.¹

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), Dünyada 160 çocuktan 1’inde,² Amerika Birleşik Devletleri’nde ise 2014 yılında her 68 çocuktan 1’inde görülürken, 2018 yılında 59 çocuktan 1’inde görülmektedir. Ayrıca erkeklerde kızlardan 3-4 kat daha fazla görüldüğü bilinmektedir.³ Türkiye’de OSB sıklığına ilişkin bir çalışma bulunmamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığında (MEB) alınan 2014 verilerine göre zorunlu eğitim çağındaki OSB olan çocuk sayısı 16.837’dir.⁴ Otizm Spektrum Bozukluğu, tüm etnik ve sosyoekonomik gruplarda görülebilmektedir. Genetik ve çevresel faktörler etkili olup ailesel geçiş gözlenebilmektedir. Kızamık-Kızamıkçık-Kabakulak aşısı bir dönem otizm ile ilişkilendirilse de yapılan büyük ölçekli çalışmalar böyle bir ilişkinin olmadığını kesin olarak ortaya koymuştur. Ayrıca aşılarda yer alan civa ve alüminyumun da riski artırmadığı gösterilmiştir.²

Bazı hastalar yaşamını bağımsız bir şekilde sürdürebilirken, bazıları ciddi engele sahip olup ömür boyu bakım ve desteğe ihtiyaç duymaktadır.⁵ Bir çocuk aşağıdaki özelliklere sahipse otizm açısından değerlendirmek gerekmektedir:^{5,6}

- ✓ Başkalarıyla göz teması kurmuyorsa,
- ✓ İsmi söyleyemediğinde bakmıyorsa,
- ✓ Söyleneni işitmiyor gibi davranıyorsa,
- ✓ Duygularını ifade edemiyorsa,
- ✓ Parmağıyla istediği şeyi göstermiyorsa,
- ✓ Oyuncaklarla oynamayı bilmiyorsa,
- ✓ Akranlarının oynadığı oyunlara ilgi göstermiyorsa,
- ✓ Bazı sözleri tekrar tekrar ve ilişkisiz ortamlarda söylüyorsa,
- ✓ Konuşmada akranlarının gerisinde kalmışsa,
- ✓ Sallanmak, çırpınmak gibi hareketleri varsa,
- ✓ Aşırı hareketli, hep kendi bildiğince davranıyorsa,
- ✓ Gözleri bir şeye takılıp kalıyorsa,
- ✓ Bazı eşyaları döndürmek, sıraya dizmek gibi sıra dışı hareketler yapıyorsa,
- ✓ Günlük yaşamındaki düzen değişikliklerine aşırı tepki veriyorsa.

¹ [İnternet] <https://www.saglik.gov.tr/TR,19827/otizmin-farkindayim-farkliliklara-saygiliyim.html> (Erişim Tarihi: 26.03.2019)

² [İnternet] <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/autism-spectrum-disorders> (Erişim Tarihi: 26.03.2019)

³ [İnternet] <https://www.cdc.gov/ncbddd/autism/data.html> (Erişim Tarihi: 26.03.2019)

⁴ Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik Ulusal Eylem Planı (2016-2019)

[İnternet] <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/12/20161203-16.htm> (Erişim Tarihi: 26.03.2019)

⁵ [İnternet] <https://www.tohumotizm.org.tr/otizm/otizm-spektrum-bozuklugu/> (Erişim Tarihi: 26.03.2019)

⁶ [İnternet] <https://www.autismspeaks.org/what-are-symptoms-autism> (Erişim Tarihi: 26.03.2019)

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2018/2019-36)

Tanı koyabilecek kişiler, yalnızca konunun uzmanı olan doktorlardır. Tanı, uzmanlar tarafından çocuğun gözlenmesi, gelişim testleri yapılması ve anne-babalara çocuğun gelişimi hakkında sorular sorulmasıyla konur. Otizmin tanısı 12 aylıktan itibaren konabilir. Ülkemizde otizm tanısı koyabilecek uzmanlar çocuk ruh hastalıkları uzmanları ve çocuk nörologlarıdır.⁷

Otizmin bugün için kabul edilen en önemli tedavi aracı, erken tanı ile birlikte başlayan yoğunlaştırılmış ve bireyselleştirilmiş özel eğitimidir.⁸ Otizmlı çocuklara erken yaşta, tercihen üç yaştan önce tanı konması büyük önem taşır. Çünkü otizmlı bir çocuk özel eğitim almaya ne kadar erken başlarsa, o kadar hızlı ilerleyebilir.⁹ Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı'nın yaş gruplarının gelişim alanlarına ait özellikler dikkate alınarak düzenlemiş olduğu "Otistik Çocuklar Eğitim Programı" bulunmaktadır.¹⁰ Özel eğitimin yanı sıra özel eğitime destek olarak dil-konuşma terapisi ve uğraşı terapisi gibi terapi yöntemleri ve ihtiyaca göre psikiyatrik tedavi verilebilir.⁹ Ayrıca otizmlı bireylerin mesleki eğitim almaları sağlanmalı ve çalışabilecekleri korumalı/kaynaştırmalı işyerleri kurularak bu bireyler istihdam edilmelidir.¹¹

OSB olan bireylerin hizmetlerden diğer bireylerle eşit olarak yararlanmasını sağlamak ve bağımsız biçimde toplumsal yaşamın her alanına katılımlarını kolaylaştırmak amacıyla Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik Ulusal Eylem Planı (2016-2019) ortaya konmuştur. Bu plan doğrultusunda OSB'li bireylere Sağlık Bakanlığı ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından sağlık, bakım ve rehabilitasyon hizmetleri verilmektedir.⁴

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu konuyla ilgili farkındalığı artırmak amacıyla 2008 yılında oy birliğiyle 2 Nisan gününü Dünya Otizm Farkındalık Günü olarak ilan etmiştir. Bu özel günün 2019 yılı teması BM tarafından **"YARDIMCI TEKNOLOJİLER, AKTİF KATILIM"** olarak belirlenmiştir. Otizm spektrumundaki birçok insan için, uygun maliyetli yardımcı teknolojilere erişim, temel insan haklarını kullanabilmelerinin ve toplum yaşamına tam anlamıyla katılabilmelerinin ön şartıdır. Topluma yeterli düzeyde katılmalarının sağlanmasıyla OSB'li bireylerin yaşamın pek çok alanında aktif olmaları, hatta önemli başarılar elde etmeleri mümkündür.¹² Bu kapsamda tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de her yıl nisan ayında çeşitli etkinliklerle farkındalık faaliyetleri yürütülmekte, otizmin önemine dikkat çekilmektedir.¹

Karayerli D. (2016, 25 Aralık). Otizmlı müzik dehası 20 enstrüman çalışıyor. Sabah. [İnternet] <https://www.sabah.com.tr/> (Erişim Tarihi:27.03.2019)

⁷ [İnternet] <http://www.odfed.org/otizmde-tani/> (Erişim Tarihi: 26.03.2019)

⁸ [İnternet] <http://www.odfed.org/otizmde-egitim/> (Erişim Tarihi: 26.03.2019)

⁹ [İnternet] <https://www.tohumotizm.org.tr/otizm/tedavi-yontemleri/> (Erişim Tarihi: 26.03.2019)

¹⁰ [İnternet] http://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/otistik_cocuklar_egt_prg.html#ocepdeh (Erişim Tarihi: 26.03.2019)

¹¹ [İnternet] <http://www.odfed.org/istihdam/> (Erişim Tarihi: 26.03.2019)

¹² [İnternet] <https://www.un.org/en/events/autismday/index.shtml> (Erişim Tarihi: 26.03.2019)